

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH AZZOPARDI**

Seduta tal-11 ta' Ottubru, 2010

Citazzjoni Numru. 1008/2007

Janica Marie Leaney

-vs-

Ryan Abdilla u Leigh Angelo Macer Bishop

Il-Qorti;

Rat ir-rikors gurantat ipprezentat fl-1 ta' Ottubru 2007 li permezz tiegħu l-attriċi ppremettiet:

1. Fil-5 ta' Marzu 2006, l-esponenti korriet meta kienet *pillion-rider* fuq *motorcycle* nru. FAU 251, misjuqa mill-intimat Leigh Angelo Macer Bishop, li kien involut f'incident awtomobilistiku ġo Valletta Road, Rabat mal-vettura nru. CBJ 891 misjuqa mill-intimat l-ieħor Ryan Abdilla (Dok. JL1).

Kopja Informali ta' Sentenza

2. Konsegwenza tal-inċident, l-esponenti ġarrbet “*damnum emergens*” konsistenti f'telf ta' pagi u dħul ieħor mill-impjeg, spejjeż ta' tobba, spejjeż ta' kura u medicini, kif jirriżulta aħjar waqt it-trattazzjoni tal-kawża.

3. Konsegwenza tal-inċident, l-esponenti ġarrbet ukoll “*lucrum cessans*” għaliex il-ġrieħi gravi li sofriet ikkaġunawilha debilita' permanenti (Dok. JL2).

4. Għall-inċident u konsegwenzjali danni subiti mill-esponenti kienu jaħtu l-intimati – jew min minnhom – minħabba imprudenza, imperizja, negligenza u inosservanza tar-regolamenti.

5. Minkejja li l-intimati kienu interpellati permezz ta' ittra interpellatorja sabiex jagħmlu tajjeb għad-danni tal-esponenti, huma ċaħdu r-responsabbilta'.

Għalhekk kellha ssir din il-kawża fejn ir-rikorrenti qed titlob li din l-Onorabbli Qorti:

1. Tiddikjara lill-intimati – jew min minnhom – responsabbli għall-inċident fuq deskritt u għad-danni kollha li bħala konsegwenza tal-istess ġarrbet ir-rikorrenti.

2. Tillikwida d-danni kollha tar-rikorrenti, *occorrendo* bl-opera ta' periti nominandi.

3. Tikkundanna lill-intimati – jew min minnhom – sabiex iħallsu lir-rikorrenti dak l-ammont li jiġi dikjarat bħala dovut lilha *in linea* ta' danni.

Bl-ispejjeż, kompriżi dawk tal-ittra interpellatorja tas-7 ta' Mejju 2007 mibgħuta lill-assikuraturi tal-intimati u dawk tal-ittra ufficjali preżentata kontestwalment ma' dan l-att għan-notifika tal-assikuraturi tal-intimati skond Kap. 104 tal-Liġijiet ta' Malta, u bl-imgħax legali kontra l-intimati li huma ngunti għas-subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-attriċi u l-lista tax-xhieda.

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenut Ryan Abdilla, ppreżentata fis-26 ta' Ottubru 2007, li permezz tagħha eċċepixxa:

1. Illi *in primis* il-konvenut jiċċhad kwalsiasi allegazzjoni u addebitu ta' ħtija u responsabbilta' għall-incident odjern tal-5 ta' Marzu, 2006 waqt li hu kien qiegħed isuq il-vettura bin-numru ta' reġistrazzjoni CBJ-891 f'Valletta Road, ġewwa r-Rabat;

2. Illi, u dan mingħajr preġudizzju għal dak sueċċepit, kwalsiasi danni allegatament subiti mill-attriċi għandhom jiġu ppruvati skond il-liġi;

3. Bir-riserva ta' eċċezzjonijiet ulterjuri.

Rat id-dikjarazzjoni maħlufa tal-konvenut u l-lista tax-xhieda.

Rat ir-risposta ġuramentata tal-konvenut Leigh Angelo Macer Bishop, ippreżentata fit-8 ta' Novembru 2007, li permezz tagħha eċċepixxa:

1. Illi t-talbiet tar-rikorrenti huma infondati fil-fatt u fid-dritt u għandhom jiġu miċħuda bl-ispejjeż kontra l-partijiet l-oħra fil-kawża, *stante* illi l-incident in kwistjoni ma seħħ b'xi tort tal-eċċipjent, iżda unikament tort tal-intimat l-ieħor, Ryan Abdilla, u minħabba traskuraġni, imperizja u nuqqas ta' osservanza tar-regolamenti tat-traffiku da parti tal-istess Ryan Abdilla, hekk kif ser jiġi ppruvat aħjar waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

2. Illi f'dan illi għandu x'jaqsam mad-debilita' permanenti sofferta mir-rikorrenti, u mingħajr preġudizzju għall-kwistjoni tar-responsabbilta' tal-incident, l-esponenti jiddikjara illi qed jaqbel mar-rapport mediku m'hejji mill-Konsulent Ortopediku Mr Frederick Zammit Maempel, u m'huwiex qed jikkontesta l-konklużjonijiet li jirriżultaw mill-istess rapport;

3. Illi *inoltre*, u mingħajr preġudizzju għall-premess, ir-rikorrenti għandha ġġib kull prova neċessarja

Kopja Informali ta' Sentenza

in sostenn tat-talba tagħha għall-likwidazzjoni tad-danni, fosthom dikjarazzjonijiet ufficjali tal-qliegħ tagħha tul dawn l-añħar snin, kif ukoll kull irċevuta marbuta ma' xi telf ieñor illi setgħet ġarrbet, u dana sabiex dina l-likwidazzjoni ssir skond il-liġi;

4. Salv eċċezzjonijiet ulterjuri skond il-każ.

Rat id-dikjarazzjoni mañlufa tal-konvenut u l-lista tax-xhieda.

Rat l-atti proċesswali nkluz ir-rapport tal-espert mediku;

Rat in-nota ta' astensjoni tal-Onor. Imñallef Joseph Zammit McKeon;

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet;

Rat il-verbal tas-seduta tal-11 ta' Ġunju 2005 li permezz tiegħu l-kawża tñalliet għas-sentenza għas-seduta tal-lum wara li semgħet lill-Avukati;

Ikkunsidrat;

Din hija kawża fejn l-attriċi qed titlob id-danni segwenti minn inċident stradali; hija kienet passiġġiera mal-konvenut Bishop li kien qed isuq *motor cycle* meta dan ħabat mal-konvenut l-ieñor; b'riżultat ta' dan l-attriċi wegġgħet. Naturalment l-attriċi ressqet il-kawża fil-konfront taż-żewġ sewwieqa peress illi huwa immaterjali għaliha min jiġi ritenut responsabbli għall-inċident. Il-Qorti allura trid l-ewwel tiddeċiedi dwar ir-responsabbilta' għall-kollizjoni u wara tillikwida d-danni.

RESPONSABILTA' GĦALL-INĊIDENT

Il-Qorti (diversament preseduta) semgħet ix-xhieda tal-PS Carmel Micallef li xehed dwar il-kontenut tar-Road Accident Report a fol 35 tal-proċess. Xehdu wkoll il-partijiet u xi persuni oñra li raw l-inċident izda dwar id-dinamika tiegħu ffit hemm divergenzi (għalkemm naturalment is-sewwieqa jenfasizzaw punti differenti li fil-fehma tagħhom huma a favur tagħhom).

Infatti jidher ċar li dan l-incident ġara għaliex Bishop issorpassa lil Abdilla proprju fil-mument li dan tal-añhar kien se jikser biex jidñol fi triq laterali. Fil-verżjoni ta' Abdilla kif riportati fir-Road Accident Report, *was proceeding along Valletta Road from the direction of Attard; indicated that he was going to turn to the right towards Ta' Qali when motor cycle FAU 251 was going to overtake him and they collided.*

Għandu jingħad li f'kollizjonijiet simili, il-Qrati tagħna għal xi żmien kienu jagħtu t-tort kollu lis-sewwieq li jbidel id-direzzjoni u dan skond anke insenjament ta' **Mazengerb**;

The act of turning across the line of oncoming traffic is one which imposes a special duty of care which is not necessarily discharged by giving the conventional signal in the circumstances. If a driver turns out across the line of traffic after giving the usual signal he acts negligently unless he has at least reasonable ground besides the pure fact of his warning of believing that he can cut across without endangering approaching traffic. (On Negligence on the Highway, paġna 329 et sequitur).

Madankollu l-Qorti tal-Appell permezz ta' żewġ sentenzi mogħtija fl-istess jum, il-5 ta' Ottubru 1998, biddel ftit ir-rotta qasmet t-tort; żewġ terzi fuq is-sewwieq li jbidel id-direzzjoni u terz fuq is-sewwieq li jissorpassa. Dawn iż-żewġ sentenzi fil-kawzi fl-ismijiet “**Jurgen Dobler vs Anthony Caruana**” (fejn il-Prim' Awla kienet tat it-tort kollu lis-sewwieq li kien qed jissorpassa) u “**Shelagh Zahra vs Mario Cassar**”, jimmeritaw ċitazzjoni estensiva u din il-Qorti taqbel għal kollox kemm mar-raġunament tagħhom u anke għal konkluzjonijiet. Il-Qorti dakinhar fost affarijiet oħra qalet illi:

“Il-gurisprudenza kostanti tal-Qrati tagħna tat preċedenza f'dawn it-tipi ta' kollizjonijiet lil dak li jkun qed jissorpassa. Il-Qorti rritentiet diversi drabi illi f'każijiet bħal dawn in eżami l-preponderanza ta' probabbilita' hija li s-sewwieq li kien qed jikser lejn il-lemin ikun qasam ir-rotta (cut across

the path) tas-sewwieq li jkun qed jissorpassah mingħajr ma jkun ta adequate warning.

Buchanan (Liability in motor cases) f'paġna 29 jgħid:

In cases of collisions between right turning and overtaking it is first of all necessary to have regard to the duties of the right turning motorist; early decisions tended to consider that all the turning motorist was required to do was to give a clear indication to following motorists of his intention. As regulations requiring a motorist to have a clear view through his rear view mirror of following traffic became stricter, it became the duty of the driver to keep a look out both in front and behind. He no longer complies with his duty unless, after giving the turning signal, he takes reasonable steps to satisfy himself that following traffic has both seen and reacted to his signal, which it is submitted, boils down to taking reasonable steps to ensure that there will be no traffic in the process of overtaking him as he makes his turn

Dawn il-prinċipji ġew affermati f'għadd ta' sentenzi mogħtija mill-Prim' Awla tal-Qorti Ċivili fosthom; “F. Clarke vs C. Aquilina) (6 ta' Diċembru 1977), “A. Sciberras vs C. Zammit” (13 ta' Marzu 1978), “E. Azzopardi vs L McCarthy” (20 ta' Settembru 1978), “E. Deguara vs J Mallia” (25 ta' Jannar 1983), “C. Gendrex vs J. Vassallo” (15 ta' Jannar 1988) u “T. Duca vs F. Mifsud” (15 ta' Ġunju 1988).

Dan kollu fil-fatt ma huwa xejn ħlief estensjoni tar-regola ġenerali ta' proper look out li jrid iżomm is-sewwieq. L-artikolu 88 tal-Highway Code jgħid illi:

Well before you turn at a junction take full account of the position and movement of the following traffic. Signal your intention and when safe to do so, take the appropriate position. Wait until there is a safe gap between you and any approaching vehicles before you complete a right turn.

L-artikolu 79; When changing direction you must invariably signal your intention to turn well in advance and make sure that it is safe to do so by looking in your mirror.

*Skond l-awtur **Gibb, Trial of Motor Car Accident Cases**, paġna 85: “A motorist has a right to turn his car on the highway unless prohibited by some regulation. In so doing however he must have regard for the safety of others using the highway. He must be charged with negligence if he turns his car to the right across the path of any approaching vehicle ... making it impossible for the driver of the rear car to avoid a collision ... the act of turning across the line of oncoming traffic is one which imposes a special duty of care.”*

*The driver's duty is not confined to making signals, he must see so far as he can that they have been understood. Dan il-prinċipju hu bażi tad-duttirna (Ara **Gibb**, section 101 u s-sentenza “**J. Debattista vs Caruana**”, 11 ta' Dicembru 1972)*

Min joħroġ l-indicator ikun qed jagħti kif hu obligat, avviż lit-traffiku ta' warajh u ta' quddiemu, imma ma jistax semplicement għaliex ħareġ l-indicator, jagħmel li jrid, jikser il-priorita' li jagħtu r-regolamenti u jaqleb ir-rule of the road favur tiegħu. (Sentenza riportata fil-Volum 37, ir-raba' parti, paġna 868)”.

Il-Qorti mbagħad ikkummentat fuq id-dover tas-sewwieq li jkun fi ħsiebu jissorpassa vettura oħra billi qalet illi:

“Għaċ-ċirkolazzjoni ordnata tat-traffiku regolament mill-aktar fundamentali huwa dak bin-numru 63 tal-Motor Vehicle Regulations li jstabbilixxi li vettura għandha taqbeż oħra minn fuq il-lemin. L-istess regolament jeċċetwa mill-applikazzjoni tiegħu l-każ fejn vettura li trid tikser għal ġo triq fuq il-lemin tagħha, tieqaf left of centre biex tħalli traffiku ġej mill-faċċata jilħaq jgħaddi qabel ma hija tikser lejn il-lemin. F'dan il-każ hu leġittimu li t-traffiku li jkun miexi warajha jaqla' minn fuq ix-xellug, dment li jsib spazju adekwat biex jagħmel dan.

Pero' regola importantissima għas-sorspass hi li dan għandu jsir b'sikurezza (App. Kriminali – “Pulizija vs Manwel Mallia”, Kollezzjoni Vol XLIII, paġna 1001). Kif ġie osservat fl-Appell Kriminali, “Pulizija vs John Ripard”, Kollezzjoni XXXVI; paġna 749, il-kwistjoni tal-overtaking tista' tiegħu aspett ferm speċjali fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-lokalita'. Fl-Appell Kriminali, “Pulizija vs J. Agius”, il-Qorti osservat li overtaking ikun perikoluż li jsir meta driver prudenti jista' jipprevedi li l-vettura li jkun qed jaqla' tista' tibdel ir-rota.

Fil-kawża ċivili, “Borg vs Ciantar” deċiża in parti fid-9 ta' Novembru 1968, il-Qorti riteniet illi l-onus tal-prova li s-sewwieq tal-vettura ta' quddiem kien negligenti u bin-negliġenza tiegħu kkaġuna l-kollizzjoni jaqa' fuq is-sewwieq tal-overtaking vehicle.

Fil-Highway Code wara li nsibu fir-rakkomandazzjoni numru 74, fejn ma għandux isir overtaking, insibu fi tmiem, il-kliem: “if in doubt – hold back.” U fir-rakkomdazzjoni numru 71 insibu, “never overtake unless you are sure that you can do so without danger to yourself or others.”

Il-Qorti jidhrilha li dak kollu ċitat f'din is-sentenza japplika għall-każ li għandha quddiemha. Il-konvenut Abdilla fid-depożizzjoni tiegħu jgħid hu stess li lanqas biss ra lis-sewwieq l-ieħor, u ċjoe' l-konvenut Bishop qabel ma ġara l-incident; ċertament kieku kien attent kien għall-inqas jarah ġej minn warajh; filwaqt li Bishop kien ukoll messu rrealizza li s-sorspass tiegħu ma kienx għal kollox nieqes mill-periklu. Għalhekk fuq l-iskorta ta' dawn is-sentenzi fuq imsemmija u ċjoe' dawk deċiżi mill-Qorti tal-Appell fil-5 ta' Ottubru 1998, “Dobler vs Caruana” u “Zahra vs Cassar”, tiddeċiedi li l-konvenut Abdilla jaħti għal żewġ terzi u l-konvenut Bishop għal terz, għall-incident in kwistjoni.

DANNI

Stabbilita din il-kwistjoni, jrid allura jiġi deċiż l-ammont ta' danni li għandhom jiġu akkordati lill-attriċi in segwitu għall-incident stradali imsemmi. Dan il-Qorti se tagħmlu fuq l-

iskorta tad-diversi sentenzi li ngħataw mill-Qrati tagħna in segwita tas-sentenza “**Butler vs Heard**” mogħtija mill-Qorti tal-Appell fit-22 ta' Diċembru 1967.

L-attriċi qed tirreklama kemm *damnum emergens* u kemm *lucrum cessans*. Fir-rigward tal-ewwel, il-partijiet mhux jaqblu biss dwar il-fatt li jirriżulta li għalkemm l-attriċi ma setgħetx tidhol għax-xogħol għal perjodu minn Marzu sa Ġunju 2006, hija fil-fatt tħallset mija u wieħed u għoxrin lira Maltin (Lm121) li kienet intitolata għalihom; għalhekk filwaqt li hija korretta l-attriċi fil-prospett preżentat minnha, fuq dan għandhom raġun il-konvenuti; għalhekk l-ammont komplessiv (flimkien mal-ispejjez ta' tobba u mediċinali li dwarhom ma hemm ebda kontestazzjoni) skond id-dokumenti eseblti huwa ta' elfejn, mitejn u wieħed Ewro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€2201.21).

Naturalment hija dejjem il-kwistjoni tal-*lucrum cessans* li tippreżenta dejjem l-ikbar diffikultajiet. Kif sewwa rrimarkat l-attriċi fin-nota tal-osservazzjonijiet tagħha din il-Qorti kif preseduta ġja' kellha diversi okkażjonijiet tapplika r-regola adottata mis-sentenza msemmija “**Butler vs Heard**” u hekk se terġa' tagħmel f'din il-kawża. L-inċident seħħ fl-2006 meta l-attriċi kellha 24 sena. Il-Qorti jidrilha li jkun ekwu li l-hekk imsejjaħ *multiplier* ikun ta' 32 sena. Dan għaliex filwaqt li hu rikonoxxut illi llum l-eta' pensjonabbli għal żagħżagħ bħal attriċi se tkun 65 sena, qatt ma hemm ċertezza li dak li jkun se jibqa' jahdem sa dik l-eta'. It-tabib kirurgu kuranti tal-attriċi ikkalkola d-disabilita' tagħha in segwitu għall-inċident għal 14% filwaqt li l-espert inkarigat mill-Qorti, il-kirurgu Mr Gatt ikkonkluda li din id-disabilita' hija ta' 9%. F'ċirkostanzi simili l-Qorti tadotta l-istima tal-espert imqabbad minnha mhux għaliex hija tidistingwi bejn kirurgu u ieħor, iżda għal raġuni strettament proċedurali billi ma jagħmilx sens li l-Qorti tinnomina espert u mbagħad ma toqgħodx fuq il-fehma tiegħu sakemm ma jkollhiex xi raġuni speċjali biex tagħmel dan. Jista' jagħti l-każ ukoll li peress li l-espert inkarigat mill-Qorti invista lill-attriċi numru ta' snin wara, seta' kien hemm miljorament fil-kondizzjoni tagħha.

L-attriċi skond il-*payslip* esebita minnha a fol 28, taqla' ammont *gross* ta' *circa* tnax-il elf Ewro (€12,000) fis-sena; dawn jammontaw in effetti għal għaxart elef u ħames mitt Ewro (€10,500) *circa* netti fis-sena. In vista ta' židiet li wieħed jista' jieħu bħala skontati fiż-żidiet tas-salarji, il-Qorti se tagħmel il-kalkolazzjoni tagħha fuq is-somma ta' erbatax-il elf Ewro (€14,000) fis-sena (netti – wara illi titnaqqas taxxa u kontribuzzjonijiet oħra obligatorji). Għalhekk disgħa fil-mija (9%) ta' €14,000 għal 32 darba ($9\% \times €14,000 \times 32$) jammontaw għal erbgħin elf, tliet mija u għoxrin Ewro (€40,320).

Il-kawża ġiet istitwita fl-2007 u għalhekk it-tnaqqis għal somma f'daqqa (*lump sum reduction*) se jkun ta' (15%) ħmistax fil-mija (minflok 20% meta l-ħlas isir fi żmien qasir), u ċjoe' sitt elef u tmienja u erbgħin Ewro (€6,048); kwindi l-attriċi għandha titħallas erbgħa u tletin elf, mitejn u tnejn u sebgħin Ewro (€34,272) *oltre d-damnum emergens* ta' (elfejn, mitejn u wieħed Ewro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€2,201.21) li jammonta b'kollox għal sitta u tletin elf, erba' mija u tlieta u sebgħin Ewro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€36,473.21). Dawn għandhom jithallsu kwantu għal $\frac{2}{3}$ mill-konvenut Abdilla – ċjoe' erbgħa u għoxrin elf, tliet mija u ħmistax-il Ewro u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (€24,315.47), filwaqt li l-kumplament tnax-il elf, mija u sebgħa u ħamsin Ewro u erbgħa u sebgħin ċenteżmu (€12,157.74), ossija terz ($\frac{1}{3}$) mingħand il-konvenut l-ieħor Bishop.

Għaldaqstant il-Qorti tiċhad l-eċċezzjonijiet tal-konvenuti u tilqa' t-talbiet kollha tal-attriċi, u għalhekk tiddikjara l-konvenut Abdilla responsabbli għal żewġ terzi ($\frac{2}{3}$) u l-konvenut Bishop għal terz ($\frac{1}{3}$), bħala responsabbli għall-incident imsemmi fir-rikors. Tillikwida d-danni fl-ammont ta' sitta u tletin elf, erba' mija u tlieta u sebgħin Ewro u wieħed u għoxrin ċenteżmu (€36,473.21) u allura tikkundanna lill-imsemmi Abdilla jħallas lill-attriċi s-somma ta' erbgħa u għoxrin elf, tliet mija u ħmistax-il Ewro u sebgħa u erbgħin ċenteżmu (€24,315.47), filwaqt li li l-konvenut Bishop għandu jħallas lill-attriċi s-somma ta' tnax-il

Kopja Informali ta' Sentenza

elf, mija u sebgħa u ħamsin Ewro u erbgħa u sebgħin ċenteżmu (€12,157.74) għar-raġunijiet imsemmija.

L-ispejjez tal-kawża kollha jiġihallu kwantu għal terz ($\frac{1}{3}$) mill-konvenut Bishop u żewġ terzi ($\frac{2}{3}$) mill-konvenut Abdilla.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----